

Näringsutskottets betänkande

1984/85:17

om utvidgad skyldighet för kreditupplysningsföretag att lämna beställaruppgift

Ärendet

I detta betänkande behandlas tre motioner som går ut på att kreditupplysningsföretagen bör bli skyldiga att när kreditupplysning lämnas om en näringsidkare tillställa denne uppgift om vem som har begärt upplysningen, på samma sätt som redan gäller i fråga om upplysningar om andra enskilda personer.

Sammanfattning

Utskottet avstyrker motionerna med hänvisning till grunderna för riksdagens beslut i december 1984 att avslå en motion med samma innebörd.

Motionsyrkandena

Motionerna är följande:

1984/85:892 av Kersti Johansson (c) och Inger Josefsson (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär en utredning om kreditupplysningsföretagens skyldighet att lämna beställaruppgift,

1984/85:898 av Håkan Stjernlöf (m), vari hemställs att riksdagen beslutar att i meddelande om kreditupplysningens innehåll till den som upplysningen avser också skall ingå uppgift om vem som begärt upplysningen,

1984/85:2721 av Gunnar Hökmark (m), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om tillägg till kreditupplysningslagen i enlighet med vad som anförts i motion 1984/85:2717.

Gällande bestämmelser m. m.

Kreditupplysningslagen (1973:1173) syftar främst till att hindra att kreditupplysningsverksamhet leder till otillbörligt intrång i den personliga integriteten eller till skada genom oriktiga eller missvisande upplysningar. Efterlevnaden av lagen står under tillsyn av datainspektionen.

Lagen gäller för yrkesmässigt bedriven kreditupplysningsverksamhet (1 §). Med kreditupplysning avses uppgift, omdöme eller råd som lämnas till ledning för bedömning av annans kreditvärdighet eller vederhäftighet i övrigt. Detta innebär bl. a. att den som avses med en kreditupplysning skall

av kreditupplysningsföretaget få meddelande om upplysning som har lämnats om honom (11 §). När personupplysning lämnas skall den omfrågade samtidigt och kostnadsfritt tillställas ett skriftligt meddelande om de uppgifter, omdömen och råd som upplysningen innehåller rörande honom och vem som har begärt upplysningen. När annan kreditupplysning rörande enskild person lämnas – dvs. företagsupplysning som inte avser juridisk person – skall den omfrågade på motsvarande sätt få meddelande om de uppgifter som upplysningen innehåller rörande honom. Den sistnämnda föreskriften liksom föreskriften att det skall meddelas vem som har begärt personupplysning tillkom genom en lagändring (1981:737) som trädde i kraft den 1 januari 1982.

Med näringsidkare skall enligt ett motivuttalande (prop. 1973:155 s. 140) i kreditupplysningslagen på samma sätt som i vissa andra lagar förstås var och en som yrkesmässigt driver verksamhet av ekonomisk natur. Beträffande de personer som i lagen likställs med näringsidkare anförs det i motiven:

Till personer med väsentligt inflytande i viss näringsverksamhet bör till en början hänföras sådana som har ett väsentligt ekonomiskt intresse i verksamheten, t. ex. delägare i handelsbolag eller kommanditbolag, aktieägare i fåmansbolag samt aktieägare som har en större post aktier i annat aktiebolag. Hit hör också de som har en ledande ställning i ett företag som styrelseledamot, verkställande direktör eller på annat sätt. I vissa fall kan också andra personer hänföras till den angivna kategorin, t. ex. den som lämnat en större kredit till ett företag och därigenom har möjlighet att påverka företagets verksamhet.

Vissa ytterligare motivuttalanden som kan ha intresse i sammanhanget finns återgivna i ett betänkande av näringsutskottet i samma ämne (NU 1984/85:5) tidigare under detta riksmöte. Där lämnas också en utförlig redovisning av förarbetena till bestämmelsen om beställaruppgift.

Tidigare behandling

En motion (c) med samma syfte som de nu aktuella avlogs av riksdagen hösten 1983 sedan den avstyrkts av näringsutskottet (NU 1983/84:1).

En ny motion i ämnet väcktes år 1984. Den blev föremål för en omfattande remissbehandling. Remissyttrandena finns utförligt redovisade i betänkandet NU 1984/85:5. Näringsutskottet sammanfattade där utfallet av remissbehandlingen på följande sätt:

Datainspektionen, som är tillsynsmyndighet enligt kreditupplysningslagen, pläderar utförligt för en lagändring i enlighet med motionärens önskemål. Inspektionen uppger att den nästan dagligen får reaktioner från företagare som anser det orimligt att lagstiftaren skyddar upplysningsbeställarens anonymitet. Den förespråkade lagändringen skulle, menar datainspektionen, inte bara förbättra integritetsskyddet för de omfrågade personerna utan också kunna medföra att kreditbedömningsunderlaget får högre kvalitet. Sveriges köpmannaförbund, som tidigare har varit negativt till att

näringsidkare skulle få beställaruppgift, anser nu att kravet på öppenhet gör sig mera gällande, så att anonymitetsskyddet för upplysningsbeställare bör upphävas. Det kan noteras att ett par centrala organisationer inom näringslivet, Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund, redan inför 1981 års lagändring tillstyrkte att så skulle ske. De har därför inte tillfrågats vid detta tillfälle.

Från affärsbankernas och föreningsbankernas sida hävdar man – med instämmande av den bankägda Upplysningscentralen UC AB – att den nuvarande ordningen är olycklig. Ovissheten om vem som har begärt en upplysning leder inte sällan till irritation, uppges det. Helst skulle man därför se att riksdagen beslutade om en återgång till den ordning utan krav på några beställaruppgifter som gällde före år 1982. Om en sådan återgång inte är möjlig borde det emellertid föreskrivas att alla enskilda personer skall få besked om vem som är frågeställare. Som en halvmesyr betecknas den nuvarande ordningen av Finansbolagens förening, vars slutsats också är att en återgång till förhållandena före år 1982 vore att föredra.

De övriga remissinstanserna vill alla slå vakt om de bestämmelser som nu gäller. Hit hör flera organisationer som företräder små och medelstora företag – SHIO-Familjeföretagen, Motorbranschens riksförbund och Sveriges grossistförbund – och vidare bl. a. Svenska sparbanksföreningen, Sveriges advokatsamfund och TCO. En rad argument framförs för deras ståndpunkt. Många näringsidkare har ett legitimt intresse av att kunna inhämta kreditupplysningar utan att deras namn röjs, menar man. Beställaruppgifter skulle kunna skapa olägenheter i känsliga affärsituationer. Ett upphävande av anonymitetsskyddet skulle därför kunna leda till att näringsidkare avstår från att skaffa kreditupplysningar, fastän sådana är till gagn för deras affärsverksamhet. Riskerna för att svenska företags exporthandel och förbindelser med utländska banker skall skadas framhävs också. TCO uttalar ånyo att en anställningssökande anonymt bör kunna skaffa sig upplysningar om en presumtiv arbetsgivare. Kritiken från företagarhåll mot den ordning som nu gäller har minskat avsevärt sedan datainspektionen och branschen har fått förklara lagens innehåll, hävdar kreditupplysningsföretaget Soliditet AB. Och SHIO-Familjeföretagen upplyser om att organisationen inte har kunnat notera krav från sina medlemmar på en lagändring enligt motionärens förslag.

För sin del anförde utskottet:

Utskottet konstaterar att två vart för sig legitima intressen står mot varandra i sådana fall som här avses. Det gäller å ena sidan att skydda enskilda personers integritet mot otillbörligt intrång, å andra sidan att värna om möjligheterna till en effektiv kreditupplysningsverksamhet som kan förebygga en missriktad kreditgivning och andra icke önskvärda dispositioner. Den nuvarande ordningen representerar enligt utskottets mening en rimlig avvägning mellan dessa två intressen. Det synes skäligt att den som är näringsidkare eller som åtar sig sådana uppdrag eller ikläder sig sådana engagemang att han blir att jämställa med en näringsidkare får acceptera att andra utan att röja sig för honom kan skaffa sig upplysningar om hans vederhäftighet i ekonomiskt hänseende. Även detta synes f.ö. kunna betraktas som en form av integritetsskydd.

Remissyttrandena över motionen har styrkt utskottet i dess här redovisade

uppfattning. Särskilt fäster utskottet vikt vid SIIIO-Familjeföretagens utsaga att organisationens medlemmar tycks godta den nuvarande ordningen i vad gäller beställaruppgifter.

Utskottet avstyrker sålunda motionen. Härvid förutsätter utskottet att regeringen med bistånd av datainspektionen uppmärksammat följer kreditupplysningsverksamhetens fortsatta utveckling.

Motivering i motionerna

I motion 1984/85:892 (c) anförs att det har väckt mycken irritation och upprördhet att kreditupplysningsföretagen när det gäller en företagarpupplysning inte är skyldiga att tala om vem som har beställt och fått upplysningen. Motionärerna crinrar om vissa yttranden vid förra årets remissbehandling av frågan och uttalar att det med hänsyn till den splittrade bild som råder borde företas en översyn som leder fram till en för alla parter acceptabel lösning.

Det är helt i sin ordning att utomstående inhämtar upplysningar men alldeles fel att upplysningsbeställarens anonymitet är skyddad i lag, sägs det i motion 1984/85:898 (m). Om den som varit föremål för en kreditupplysning informerades om vem som frågat skulle han kunna kommentera uppgifterna i kreditupplysningskopian och justera felaktigheter som kan förekomma. En ändring i lagen skulle, menar motionären, vara till gagn för båda parter – den skulle förstärka integritetsskyddet, rensa ut okynnesförfrågningar och möjligen också förbättra kvaliteten på det material som sänds ut.

Motiveringen till yrkandet i motion 1984/85:2721 (m) finns i en relativt omfattande motion, 1984/85:2717, om skyddet för den enskildes integritet. Det är, heter det i den sistnämnda motionen, nödvändigt att riksdagen verkar för en konsekvent politik till skydd för den enskildes integritet. En av de principer som denna politik bör bygga på är att den enskilde skall anses ha den främsta rätten till uppgifter om sig själv. Enligt kreditupplysningslagen har, påpekar motionären, var och en rätt att få besked om när förfrågan om kreditvärdighet har gjorts. Det finns, hävdar han, anledning att utsträcka denna rätt till att den enskilde också underrättas om vem som har gjort förfrågan.

Utskottet

Ett huvudsyfte med kreditupplysningslagen (1973:1173) är att skydda mot kränkningar av enskildas integritet i samband med kreditupplysningsverksamhet. Enligt en bestämmelse i lagen skall den som avses med en personupplysning utan anfordran få underrättelse om vem som har begärt upplysningen och om vilka uppgifter, omdömen och råd som denna innehåller. Ifall en omfrågad är näringsidkare rör det sig inte om en personupplysning utan om en s. k. företagsupplysning. Han skall då få meddelande om de uppgifter som upplysningen innehåller om honom. Uppgift om beställaren är kreditupplysningsföretaget däremot inte ålagt att

lämna. Med näringsidkare likställs i detta sammanhang andra personer med väsentligt inflytande i viss näringsverksamhet.

I motionerna 1984/85:898 (m) och 1984/85:2721 (m) begärs att kravet på beställaruppgift skall utvidgas till att också gälla för upplysningar om näringsidkare. En utredning rörande en sådan lagändring föreslås i motion 1984/85:892 (c).

Som framgår av det föregående (s. 2) har utskottet nyligen, efter en omfattande remissbehandling, avstyrkt en motion av samma innebörd som de båda förstnämnda. Riksdagen beslöt den 6 december 1984 att avslå den motionen. Utskottet åberopar sitt tidigare uttalande i ämnet och finner inte att det finns anledning för riksdagen att nu ändra sitt ställningstagande.

Utskottet avstyrker de tre nu aktuella motionerna och hemställer att riksdagen avslår

- a) motionerna 1984/85:898 och 1984/85:2721,
- b) motion 1984/85:892.

Stockholm den 19 februari 1985

På näringsutskottets vägnar
NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Staffan Burenstam Linder (m), Gunnar Nilsson i Stockholm (s), Lilly Hansson (s), Erik Hovhammar (m), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Jörn Svensson (vpk), Ivar Franzén (c), Per-Ola Eriksson (c) och Lars Andersson (s).

